

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 44/09-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 15. apríla 2009 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka v konaní o sťažnosti I. B. a Ľ. B., obaja bytom S., zastúpených advokátom JUDr. T. S., T., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo I. B. a Ľ. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Trnava prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996 konal bez zbytočných prietáhov.

3. I. B. a Ľ. B. priznáva finančné zadost'učinenie každému v sume po 4 000 € (slovom štyritisíc eur), ktoré im je Okresný súd Trnava p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Trnava je p o v i n n ý uhradiť I. B. a Ľ. B. spoločne a nerozdielne trovy konania v sume 245,70 € (slovom dvestoštyridsaťpäť eur a sedemdesiat centov) na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. T. S., T., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. III. ÚS 44/09 z 10. februára 2009 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť I. B. a Ľ. B. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právo na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996.

Okresný súd podaním sp. zn. 1 SprV/112/2009 doručeným ústavnému súdu 2. marca 2009 predložil k sťažnosti vyjadrenie, v ktorom je uvedená aj podrobná chronológia priebehu napadnutého konania od doručenia žaloby (apríl 1996). Vo vyjadrení okresný súd okrem iného uvádza:

„1. Predmet sporu je určenie vlastníctva k nehnuteľnosti. Podľa môjho názoru nejde o skutkovo ani právne zložitú vec.

2. Prehľad procesných úkonov

- *vec napadla na tunajší súd dňa 19. 4. 1996, vec vybavovala sudkyňa JUDr. K.*

- *prvé pojednávajúce vo veci bolo 1. 7. 1996, ktoré bolo odročené z dôvodu nedostavenia sa účastníkov konania*
- *d'alsie pojednávajúce 14. 8. 1996 bolo odročené za účelom predvolania svedkov*
- *d'alsie pojednávajúce 18. 9. 1996 bolo odročené za účelom predvolania svedkov*
- *- pojednávajúce 9. 10. 1996 bolo odročené na neurčito za účelom ohliadky*
- *ohliadka vykonaná dňa 21. 11. 1996*
- *d'alsie pojednávajúce 16. 12. 1996 - vo veci bolo rozhodnuté rozsudkom*
- *na základe odvolania navrhovateľa bola vec uznesením Krajského súdu v Trnave zo dňa 13. 5. 1997 zrušená a vrátená prvostupňovému súdu na prejednanie*
- *dňa 16. 7. 1997 bola vec pridelená novej zákonnej sudkyňi JUDr. V. Z.*
- *pojednávajúce 16. 4. 1999 odročené za účelom zistenia dedičských konaní právnych predchodcov navrhovateľa*
- *pojednávajúce 26. 5. 1999 odročené z dôvodu ochorenia zákonnej sudkyne*
- *pojednávajúce 28. 6. 1999 odročené za účelom ohliadky*
- *termín ohliadky bol zrušený na základe žiadosti splnomocneného zástupcu odporcov*
- *v r. 2001 vec prevzala nová zákonná sudkyňa JUDr. M. V.*
- *19. 4. 2001 pojednávajúce odročené na neurčito z dôvodu vykonania ohliadky*
- *15. 6. 2001 vykonaná ohliadka*
- *27. 9. 2001 odročené pojednávajúce na neurčito za účelom nariadenia znaleckého dokazovania*
- *dňa 5. 3. 2002 vec pridelená novej zákonnej sudkyňi JUDr. D. M.*
- *pojednávajúce 29. 5. 2006 odročené za účelom predvolania splnomocneného zástupcu navrhovateľa*
- *pojednávajúce 10. 7. 2006 odročené za účelom vykonania znaleckého dokazovania*
- *písomná úprava sudkyne z 11. 7. 2006 - žiadaná správa zo S. H. a zaslanie listinných dôkazov*
- *dňa 19. 2. 2009 opätovne vykonaná ohliadka nehnuteľnosti, na ktorej prítomní účastníci požiadali o poskytnutie lehoty na mimosúdne doriešenie veci*
 - 3. *Prekážky podľa § 107 a nasl. O. s. p. - nezistené*
 - 4. *Prieťahy spôsobené sťažovateľmi - nezistené*
 - 5. a 6. *Prieťahy boli spôsobené Okresným súdom Trnava, ktorý vo veci nekonal, navyše vec prejednávalo viacero zákonných sudcov, čo tiež predĺžilo konanie.*

Zo strany poslednej zákonnej sudkyne JUDr. D. M. boli spôsobené prietahy v konaní vysokou zaťaženosťou jej oddelenia ako aj zlou organizáciou jej práce.“

Prehľad úkonov okresného súdu ním vykonaných v posudzovanom konaní, uvedený v písomnom vyjadrení predsedu okresného súdu sa zhoduje so zisteniami ústavného súdu. Pri posúdení, či došlo k zbytočným prietahom v konaní, však ústavný súd prihliadol na celý obsah predloženého spisu a bral do úvahy všetky okolnosti, ktoré z neho vyplývali.

Právny zástupca sťažovateľov sa k stanovisku okresného súdu vyjadril podaním z 5. marca 2009, v ktorom okrem iného uviedol, že „pán predseda uznal prietahy v konaní, zároveň i skutočnosť, že tieto prietahy neboli spôsobené nami - sťažovateľmi a taktiež, že neexistovali žiadne prekážky podľa § 107 a nasl. O. s. p.

Žiaľ, situácia sa skomplikovala s tým, že žalobca D. F. zomrel ešte v roku 2008 a na ohliadku na mieste samom v S. dňa 19. 02. 2009 sa dostavili jeho deti A. F. a J. F., Ďalší syn F. F. nebol prítomný.

Tým sa spor preniesol na strane navrhovateľov už na ďalšiu generáciu - na jeho deti, čo nie je dobré, nakoľko komplikuje medzilidské vzťahy už v ďalšej generácii“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k záveru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov.

Sťažovatelia zároveň namietali aj porušenie práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 220/04, IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vychádza z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého len čo sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prerokovaná a rozhodnutá.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 111/02, III. ÚS 142/03) zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická

zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada v rámci prvého kritéria aj na predmet sporu (povaha veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. II. ÚS 32/02, IV. ÚS 202/05).

1. Predmetom konania pred okresným súdom je spor o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, v ktorom sťažovatelia sú žalovanými. Z právneho i skutkového hľadiska nejde podľa názoru ústavného súdu o zložitú vec, na čo poukazuje aj okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti (obdobne napr. III. ÚS 381/08).

2. Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru). Ústavný súd konštatuje, že správanie sťažovateľov v danom prípade nemalo podstatný vplyv na predĺženie konania, bolo aktívne a súčinnosťné. Ani okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti neuviedol, že by správanie sťažovateľov prispelo k predĺženiu konania v danej veci.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996, pričom vzniknuté prietahy posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu. Na základe prehľadu úkonov okresného súdu ústavný súd konštatuje, že takmer celý priebeh konania je poznačený nielen nečinnosťou, ale i neefektívnosťou jeho postupu, čo malo vplyv na doterajšiu dĺžku konania. V priebehu takmer 13-ročného konania boli zistené štyri väčšie obdobia nečinnosti, a to od 10. júna 1997, keď mu bol vrátený spis z odvolacieho súdu, do 23. marca 1999, keď bol určený termín pojednávania na 16. apríl 1999 (nečinnosť viac ako 21 mesiacov), ďalej od 28. júna 1999, keď bolo odročené pojednávanie za účelom vykonania ohliadky nehnuteľnosti, ktorá sa však neuskutočnila na základe žiadosti právneho zástupcu sťažovateľov, až do 19. apríla 2001, keď sa konalo ďalšie pojednávanie (nečinnosť 22 mesiacov), ale najmä od 27. septembra 2001, keď okresný súd odročil pojednávanie na neurčito z dôvodu nariadenia znaleckého dokazovania, až do 29. mája 2006, keď bolo odročené pojednávanie na 10. júl 2006 (nečinnosť 57 mesiacov), a napokon od júla 2006, keď odročil pojednávanie, až

do februára 2009, keď bola vykonaná ohliadka nehnuteľnosti (nečinnosť viac ako 31 mesiacov).

Vychádzajúc zo svojej judikatúry (napr. IV. ÚS 239/03, IV. ÚS 9/05, IV. ÚS 211/05) ústavný súd tiež konštatuje, že okrem tejto nečinnosti mal vplyv na priebeh konania aj nesústreďený a neefektívny postup okresného súdu súvisiaci so znaleckým dokazovaním. Svedčí o tom to, že i keď mal nariadiť znalecké dokazovanie už po pojednávaní (september 2001) a opätovne odročil z tohto dôvodu i pojednávanie (10. júla 2006), dosiaľ tak neurobil, pričom vykonal iba ohliadku na mieste samom za účasti účastníkov, ktorá sa konala 19. februára 2009.

Okrem toho činnosť okresného súdu bola neefektívna aj v tom, že v priebehu celého sporu neorganizoval svoju prácu tak, aby v čo najkratšej dobe zadovážil dostatok relevantných dôkazov potrebných na rozhodnutie vo veci samej. I keď vo veci samej rozhodol rozsudkom ešte 16. decembra 1996, jeho rozhodnutie bolo nadriadeným súdom zrušené v máji 1997 z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu. Do dňa rozhodnutia ústavného súdu nie je konanie o predmete sporu právoplatne skončené. Aj okresný súd vo svojom vyjadrení priznal, že vo veci nekonal.

Ústavný súd zdôrazňuje, že občianske súdne konanie, ktoré bez meritórneho právoplatného rozhodnutia trvá tak dlho, ako je tomu v danej veci, možno už len na základe jeho posúdenia v celku považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy (i právom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru).

V tejto súvislosti ústavný súd už vo svojej predchádzajúcej judikatúre konštatoval, že je z ústavnoprávneho hľadiska neprijateľné, aby právna neistota v napadnutom konaní nebola odstránená ani po uplynutí viac ako 13 rokov od jeho začatia (m. m. napr. IV. ÚS 260/04, IV. ÚS 127/08, III. ÚS 152/08, IV. ÚS 251/08). Takáto zdĺhavosť konania totiž predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do tej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (mutatis mutandis I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07).

Ústavný súd neakceptoval ani námietku okresného súdu, že k priet'ahom došlo v dôsledku vysokej zaťažnosti zákonných sudcov okresného súdu, alebo zlou organizáciou ich práce.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Námietka pretrvávajúceho vysokého nápadu vecí, či námietka častých zmien zákonných sudcov a neprimeraného zaťaženia sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných priet'ahov.

Vzhľadom na tieto skutočnosti preto ústavný súd vyslovil, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996 došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pretože ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v záujme završenia ochrany základných práv sťažovateľov prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 22 C 66/1996 konal bez zbytočných priet'ahov.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 56 ods. 5 citovaného zákona ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia spolu v sume 33 000 €, čo zodpovedá sume 1 000 € za rok prietáhov z dôvodov uvedených v ich sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Pri určení jeho výšky ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania, nečinnosť a neefektívnu činnosť okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 66/1996, berúc do úvahy i povahu veci a jej význam pre sťažovateľov, ústavný súd považoval priznanie požadovanej sumy každému zo sťažovateľov po 4 000 € za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov právneho zastúpenia sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom

advokátom JUDr. T. S. Sťažovatelia si uplatnili trovy konania spolu v sume 231,80 € + 13,90 € režijný paušál.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania zistil, že uplatnená suma nie je vyššia ako suma vypočítaná ústavným súdom podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, preto trovy právneho zastúpenia boli priznané v požadovanej sume (bod 4 výroku nálezu).

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2009